

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اکسیر اعظم

جلد ۳

علاج کلی امراض

- امراض کبد

- امراض طحال

- امراض زهره

- امراض روده

- امراض کلیه

- امراض مثانه

نالیف

حکیم محمد اعظم خان

مقدمه

با کوشش :

دکتر محمد مهدی اصفهانی

رشید تفقد

سرشناسه : ناظم جهان، محمد اعظم - ۱۹۰۲ م
 Nazim Jahan, Muhammad A'zam Khan
 عنوان و نام پدید آور : اکسیر اعظم / مولف محمد اعظم خان تصحیح و تحقیق: رشید تفقد؛
 مقدمه محمد مهدی اصفهانی.
 مشخصات نشر : تهران: انتشارات المعی، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری : ج ۵
 شابک: ۰ - ۷۸ - ۷۵۵۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸ : دوره: ۷ - ۷۹ - ۷۵۵۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸ : ج ۱
 ۳ - ۸۰ - ۷۵۵۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸ : ج ۲ : ۰ - ۸۱ - ۷۵۵۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸ : ج ۳
 ۷ - ۸۲ - ۷۵۵۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸ : ج ۴ : ۴ - ۸۳ - ۷۵۵۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸ : ج ۵

وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 مندرجات
 ج ۱: علاج کلی امراض سر، امراض چشم امراض گوش.
 امراض بستنی -- ج ۲: علاج کلی امراض امراض لبان، دهان، زبان، دندان، لثه
 حلق، مری، ریه، سینه، امراض قلب، امراض پستان، امراض معده. -- ج ۳: علاج کلی
 امراض کبد، طحال، زهره، امراض روده، امراض کایه، امراض مثانه. -- ج ۴: امراض اندام
 تناسل مردان، رحم، امراض کمر، مفاصل، تبها. -- ج ۵: اورام، پشور، امراض
 جلد، امراض متفرقه، جراحات، شکسته بندی، سموم.
 پزشکی سنتی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴.
 موضوع : پزشکی سنتی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
 موضوع : پزشکی اسلامی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
 شناسه افزوده : تفقد، رشید، ۱۳۵۸، مصحح
 شناسه افزوده : اصفهانی، محمد مهدی. ۱۳۴۹-، مقدمه نویس
 رده بندی کنگره : ۱۴۹۲ ۱۳۲۸/۳/۲۲۶۴۵
 رده بندی دیویی : ۶۱۰/۹۱۷۶۷۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۲۷۰۴۱۴

انتشارات المعی

آدرس: بلوار کشاورز خیابان عبدالله زاده کوچه زیبا پلاک ۴۰

تلفن: ۸۸۹۵۳۴۱۱

اکسیر اعظم (جلد سه)

امراض کبد، طحال، زهره،

امراض روده، امراض کلیه، امراض مثانه

تألیف: حکیم محمد اعظم خان، ناظم جهان

به کوشش: رشید تفقد و

مقدمه استاد دکتر محمد مهدی اصفهانی

انتشارات المعی

چاپ چهارم: ۱۴۰۳،

شمارگان: ۱۰۰

شابک ج ۳: ۰ - ۸۱ - ۷۵۵۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸ و شابک دوره: ۰ - ۷۸ - ۷۵۵۳ - ۹۶۴ - ۹۷۸

قیمت دوره ای: ۲۸۰۰/۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است

اکسیر اعظم گنجینه‌ای از دانش و تجربه در درمان بیماری‌ها

طب سنتی ما، میراثی گرانقدر مبتنی بر شواهد و محصول چند هزار سال کار علمی و تحقیق هزاران دانشمند، پزشک و درمانگر است که در طول قرون و اعصار، در مجموعه‌هایی کوچک و بزرگ گردآوری شده و علی‌رغم تطاول ایام و غفلت‌ها، بخش عظیمی از آن هنوز در دسترس و یا قابل ردیابی است. در میان آثار به جای مانده، کتاب‌ها و رسائلی فراتر از معمول، در بردارنده انبوهی از اطلاعات علمی و تجربی ژرف و طبقه‌بندی شده وجود دارند که به پای آنها سال‌های بسیار از عمر حکیمان کم‌مانند، صرف شده است.

به عبارت دیگر حیات علمی آنان در قالب سطور و اوراق این کتاب‌ها تراکم و تجمد یافته است. به ویژه آثاری که با بازبینی و نقد عالمانه و آزمودن‌های مکرر آثار حکیمان پیشین شکل گرفته است. این گونه آثار که خود به گونه‌ای برگزیده‌ای از مجموعه اطلاعات گذشتگان با افزوده‌های دیگر است ضمن گردآوری، گزیده نگاری، بازنگری و هم‌افزایی‌های پرفایده، راه را برای پویندگان راه حکیمان و اخلاف وارثان علم طب و ریاضت‌داران این عرصه هموار و طی طریق آنان را آسان می‌کنند. به ویژه آنکه هر چه به زمان حاضر نزدیک‌تر می‌شوند با توجه به مقتضیات عصر و تغییرات احتمالی شرایط اقلیمی، تطورات الفاظ و مصادیق آنها، زبانی آشناتر و بیانی به واقعیت‌ها نزدیک‌تر دارند.

یکی از نوادر روزگار که آثار پربرکت و فراوانی این چنین، به یادگار نهاده است حکیم و طبیب بزرگ و پارس‌نگار، حکیم محمداعظم خان معروف به ناظم جهان متوفی به سال ۱۳۲۰ هجری قمری فرزند سلطان الاطباء حکیم شاه‌اعظم خان است که کثرت آثار و کیفیت ممتاز آنها با توجه به شرایط زمان و محدودیت طول زندگانی او، آدمی را عمیقا به شگفتی و امید دارد چرا که پیداست به جزء اندکی استراحت ضروری، شب و روز عمر پربرکت او در تحقیق و تجربه و تألیف گذشته است.

به جز کتاب حاضر به عنوان اکسیر اعظم که آن را برای فرزندش محمدافضل خان و شاگرد برگزیده و حافظ قرآن کریم خود سید عبدالسلام (عبدالله) نگاشته است آثار پرمایه و استثنایی دیگری همچون رکن اعظم (که چاپ نخست آن در ۱۲۸۱ و چاپ بعدی آن در ۱۲۹۷ هجری قمری صورت گرفته) و نیز دو جلد

کتاب رموز اعظم (با ویژگی در برداشتن بیماری‌های هر عضو در یک مقاله جداگانه و نیز آموزش نسخه نویسی) که طبع نخستین آن به سال ۱۳۰۱ و طبع دوم آن به سال ۱۳۱۱ هجری قمری منتشر شده است، همچنین کتاب ارزشمند قرابادین اعظم با ابتکار فهرست نگاری انواع داروها بر اساس بیماری‌های مشخص با تاریخ انتشار سال ۱۳۰۲ هجری قمری کتاب قسطاس اعظم (فرهنگنامه پزشکی) در ۲ جلد، محیط اعظم در شناخت ادویه مفرده در ۴ جلد با تاریخ انتشار نخستین ۱۳۱۳ هجری قمری نیز اعظم (علم نبض شناسی که شاید جامع‌ترین اثر در این زمینه باشد) با تاریخ انتشار اول در سال ۱۲۷۱ هجری قمری از او به یادگار مانده است و چه بسیار حکیمان و طبیبانی که همین آثار جامع و منسجم، آنها را از چشمه جوشان طب سنتی سیراب کرده است.

اما کتاب اکسیر اعظم که اینک در نشری نو با کار عمیق، دقیق، شبانه روزی، و چند ساله فاضل محترم آقای رشید تفقد همراه با یادداشت‌ها و ژرف‌نگری در معرض بهره‌گیری اهل تحقیق و پژوهشگران و دانشجویان طب سنتی و داروسازی سنتی و جامعه پزشکی قرار می‌گیرد، کتابی است که طبع اولیه آن در ۴ جلد انتشار یافته بود. لیکن در شکل جدید با قلم حروف چینی و با مقدمه و ضمائم آن در ۵ جلد منتشر می‌گردد. با مراجعه به متن کتاب ملاحظه می‌گردد که عمده‌ترین منابع مورد استفاده حکیم اعظم عبارتند از فردوس الحکمه اثر علی بن ربن طبری، الخاوی طلیف رازی، قانون نوشته ابن سینا و نیز کتبی همچون کامل الصناعه الطبیه، الجماهر، صیدنه، معالجات بقراطیه، الاسباب و العلامات، ذخیره خوارزمشاهی، فصول بقراط و شروح آن، خلاصه التجارب، عشره کامله، لب لباب، معالجات افضلیه، معالجات عماد الدین محمود بن مسعود شیرازی و کتب متنوع و متعدد دیگر که حکیم اعظم هم‌زمان با نقل رهنمودهای حکما هر جا در مورد صحت یا اثر بخشی موضوعی تردید داشته با بکارگیری کلمات مناسب تردید خود را نشان داده است. به نظر می‌رسد که نشر مجدد و فاخر این اثر ماندگار در طب سنتی که آرزوی دیرین فراگیران و کاربران آن بود فرصت مجددی برای توسعه و بالندگی این دانش پرمایه فراهم آورد.

دکتر محمد مهدی اصفهانی

شهریور ماه ۱۳۹۲ شمسی

فهرست مطالب

[ورود فضلات یا خون به اعضا در ضعف دافعه] .. ۱۴۴۴	امراض کبد..... ۱۴۱۹
علاج کلی ضعف جگر ۱۴۴۴	[کبد و مشارکات او] ۱۴۱۹
[اجتماع برودت معده یا جگر] ۱۴۴۷	[استدلال بر احوال کبد] ۱۴۱۹
علاج جزئی که به هر واحد از ضعف قوای اربعه کبد	تفصیل وجوه این دلایل ۱۴۲۰
مخصوص است..... ۱۴۴۷	[استدلال از لمس و اوجاع و افعال] ۱۴۲۰
[اثر انواع سوء مزاج بر تضعیف جمیع قوت‌ها] ... ۱۴۴۷	[استدلال مأخوذ از مشارکات و احوال عامه] ۱۴۲۰
سدد کبد و ماساریقا ۱۴۴۸	[استدلال به سبب احوال عامه] ۱۴۲۰
[اسباب قاعل و منفعل سده] ۱۴۴۸	[استدلال از آورده] ۱۴۲۱
علاج سده مقعر جگر و سدد ماساریقا..... ۱۴۵۱	[استدلال از اخلاط متولد در کبد] ۱۴۲۱
اقوال حکما..... ۱۴۵۲	قول کلی در معالجه کبد ۱۴۲۲
[رطوبت لزج در عروق کبد] ۱۴۵۴	[هضم ثانی در جگر] ۱۴۲۳
علاج سده محدب جگر ۱۴۵۵	[حفظ صحت بالمثل و دفع مرض بالضد] ۱۴۲۳
نفخه و ریح در کبد ۱۴۵۸	[عدم وجوب مبالغه در تبرید و تسخین کبد] ۱۴۲۳
وجع کبد..... ۱۴۵۹	[وجوب ساییدن بسیار در ادویه کبدهی] ۱۴۲۳
تعلیم [کیاد] ۱۴۶۲	ذکر اشیای ضاره کبد ۱۴۲۴
شرقه ۱۴۶۲	بیان اشیای موافقه کبد..... ۱۴۲۴
اورام کبد و نواحی آن ۱۴۶۳	علاج امراض کبد از سوء مزاج حار ۱۴۲۵
[اجناس ورم کبد] ۱۴۶۶	اقوال مهره ۱۴۲۵
علاج کلی..... ۱۴۶۶	علاج امراض کبد از سوء مزاج بارد ۱۴۳۰
علاج ورم جگر دموی..... ۱۴۶۶	اقوال حذاق..... ۱۴۳۱
اقوال اکثر حذاق ۱۴۶۷	[ضرورت عدم مبالغه در تسخین و تبرید اعضای شریفه
حکایت ۱۴۶۸] ۱۴۳۴
علاج ورم جگر صفراوی ۱۴۷۵	علاج امراض کبد از سوء مزاج یابس..... ۱۴۳۴
اقوال بعض مهره..... ۱۴۷۶	اقوال حکما..... ۱۴۳۵
علاج ورم جگر بلغمی ۱۴۷۸	علاج امراض کبد از سوء مزاج رطب..... ۱۴۳۵
اقوال بعض ثقات..... ۱۴۷۹	اقوال اطبا..... ۱۴۳۶
علاج ورم جگر سوداوی ۱۴۸۲	علاج امراض کبد از سوء مزاج حار رطب..... ۱۴۳۶
اقوال حکما..... ۱۴۸۳	علاج امراض کبد از سوء مزاج حار یابس..... ۱۴۳۷
علاج ورم عضلات..... ۱۴۸۶	علاج امراض کبد از سوء مزاج بارد رطب..... ۱۴۳۹
ضربه و سقظه کبد..... ۱۴۸۷	علاج امراض کبد از سوء مزاج بارد یابس..... ۱۴۴۱
شق و قطع کبد..... ۱۴۸۸	ضعف کبد..... ۱۴۴۲

- ۱۸۷۰ سقطه و صدمه بر شکم
- ۱۸۷۱ امراض مقعد.....
- ۱۸۷۱ بواسیر.....
- ۱۸۷۱ [اقسام بواسیر].....
- ۱۸۷۲ طریق تشخیص این مرض.....
- ۱۸۷۳ [وجوه معالجه بواسیر].....
- ۱۸۷۴ فایده [ندرت زوال بالکلیه این بیماری].....
- ۱۸۷۹ مسکنات وجع باسور.....
- ۱۸۸۸ مفتحات افواه باسور.....
- ۱۸۸۸ مجفقات و مسقطات باسور.....
- ۱۸۹۱ تدبیر قطع بواسیر و خرم آن.....
- ۱۸۹۱ [تعدد باسور].....
- ۱۸۹۱ [قطع باسور غایر].....
- ۱۸۹۲ اقوال حذاق.....
- ۱۸۹۵ کلام در ادویه باسوریه.....
- ۱۸۹۹ صفت ادویه که خون آمدن از بواسیر باز دارد.....
- ۱۹۰۰ صفت ادویه که باسور را خشک کند و لاغر گرداند و بیفکند.....
- ۱۹۱۰ ریح البواسیر.....
- ۱۹۱۰ بین بعض تراکیب مفید یاد بواسیر از مطب استاذه کرام.....
- ۱۹۱۲ اقوال اطبا.....
- ۱۹۱۳ [حکایت].....
- ۱۹۱۴ قشر البواسیر.....
- ۱۹۱۵ نواصیر.....
- ۱۹۱۵ اقوال حذاق.....
- ۱۹۱۶ ورم مقعد.....
- ۱۹۱۸ اقوال مهره.....
- ۱۹۱۹ شقاق مقعد.....
- ۱۹۲۱ طریق تشخیص این اسباب.....
- ۱۹۲۱ اقوال حکما.....
- ۱۹۲۶ استرخای مقعد.....
- ۱۹۲۷ [شناخت استرخای مقعد].....
- ۱۹۲۸ [خروج ریح و براز به غیر اراده].....
- ۱۹۲۸ خروج مقعد.....
- ۱۹۲۹ ذکر ادویه یونانیه مفرد و مرکب مفید این مرض.....
- ۱۹۳۰ ذکر ادویه هندیه نافع مرض مذکور.....
- ۱۹۳۱ اقوال اطبا.....
- ۱۸۳۳ [قولنج ثغلی به سبب کثرت درور بول].....
- ۱۸۳۴ [قولنج ثغلی به سبب احتباس].....
- ۱۸۳۴ [قولنج ثغلی حادث از برد امعا].....
- ۱۸۳۴ [قولنج ثغلی از ضعف دافعه امعا].....
- ۱۸۳۵ علاج قولنج ورمی.....
- ۱۸۳۵ اقوال متدربین.....
- ۱۸۳۸ [خطای در تشخیص].....
- ۱۸۳۹ علاج قولنج التوایی و فتقی.....
- ۱۸۳۹ علاج قولنج صفاوی.....
- ۱۸۴۱ علاج قولنج سوداوی.....
- ۱۸۴۱ علاج قولنج مرکب.....
- ۱۸۴۲ علاج قولنج ویایی.....
- ۱۸۴۲ علاج قولنج عرضی.....
- ۱۸۴۲ ایلاوس.....
- ۱۸۴۴ اقوال حذاق.....
- ۱۸۴۹ حصر.....
- ۱۸۴۹ [قبض اطفال به سبب رطوبت].....
- ۱۸۵۰ ذکر بعض ادویه یونانیه و هندیه دافع قبض شکم.....
- ۱۸۵۱ ابطای قیام و سرعت آن.....
- ۱۸۵۱ کثرت براز و قلت آن.....
- ۱۸۵۱ دیدان.....
- ۱۸۵۱ [چگونگی پیدایش آن].....
- ۱۸۵۲ [اقسام کرم و اختلاف پیدایش هر یک].....
- ۱۸۵۴ علاج کرم دراز و حب القرع و غیر آن.....
- ۱۸۵۵ ذکر ادویه مفرده و مرکبه یونانیه که قاتل اقسام کرم است.....
- ۱۸۵۵ ذکر ادویه مفرده و مرکبه هندیه که در قتل و اخراج دیدان بکار آید.....
- ۱۸۵۷ اقوال حکما.....
- ۱۸۵۸ ادویه حاره قتاله دیدان و خصوصا کرم دراز.....
- ۱۸۵۹ حقه‌ها برای اصحاب دیدان.....
- ۱۸۶۰ ضمادات برای اصحاب دیدان.....
- ۱۸۶۰ اغذیه ایشان.....
- ۱۸۶۲ حقه‌ها.....
- ۱۸۶۲ ضمادها.....
- ۱۸۶۷ [حکایت].....
- ۱۸۶۷ علاج کرم کوچک.....
- ۱۸۶۹ [حکایت].....
- ۱۸۶۹ دخول حیه در بطن.....

- ۱۹۶۰ اقوال مجربین
- ۱۹۶۲ قروح کلیه.
- طریق تشخیص قرحه گرده و اسباب آن و موضع قرحه. ۱۹۶۲
- [اثر سودمندی استعمال قیء و زیان مسهل] ۱۹۶۳
- اقوال حکما. ۱۹۶۴
- [ناصور و قرحه خبیثه کلیه] ۱۹۶۶
- جرب کلیه. ۱۹۷۲
- [حکایت] ۱۹۷۳
- ذیابیطس. ۱۹۷۴
- طریق تشخیص اسباب این مرض ۱۹۷۵
- علاج ذیابیطس حار. ۱۹۷۵
- ذکر بعض تراکیب مجربه ۱۹۷۵
- اقوال مہرہ ۱۹۷۷
- علاج ذیابیطس بارد. ۱۹۸۱
- اقوال مجربین ۱۹۸۲
- [تعلیم ذیابیطس مزمن] ۱۹۸۲
- حصات و رمل کلیه ۱۹۸۳
- [تولید حصات در فرہبان و لاغرمان و صبیان و مشایخ] ۱۹۸۴
- طریق تشخیص سنگ گرده و ریگ آن ۱۹۸۵
- [حکایت] ۱۹۸۵
- ذکر بعض تراکیب معمولہ ۱۹۸۶
- ذکر ادویہ مفردہ یونانیہ کہ مفتت حصات گرده است ۱۹۸۸
- ذکر ادویہ مرکبہ یونانیہ کہ در سنگ گرده و مثانہ مستعمل ۱۹۸۹
- ذکر ادویہ مفردہ و مرکبہ ہندیہ کہ مفتت حصات اند ۱۹۹۲
- اقوال حکما. ۱۹۹۳
- [شیوہ درمانی کہ اطبا در درمان سنگ بکار می برند] ۱۹۹۴
- [ادویہ مفتتہ حصات و مخرج آن] ۱۹۹۵
- و اما ادویہ مرکبہ برای حصات ۱۹۹۷
- [تدبیر درد هنگام ہیجان] ۱۹۹۸
- [تدبیر درمان هنگام استحکام بیماری و استکمال سنگ] ۲۰۰۰
- [شیوہ احتیاط و حذر در استعمال داروہا] ۲۰۰۰
- [سنگ واقف و غیر واقف] ۲۰۰۳
- [علاج مجمل و مفصل سنگ کلیه] ۲۰۰۳
- [پیشگیری از تولد سنگ] ۲۰۰۵
- ۱۹۳۳ تعلیم [خروج مقعد در اطفال]
- ۱۹۳۳ حکہ مقعد
- ۱۹۳۴ قروح مقعد
- ۱۹۳۵ مقعد غیر مثقوب
- ۱۹۳۵ فوہات عروق
- ۱۹۳۷ امراض کلیہ**
- طریق تشخیص امراض گرده کہ از سوء مزاج حار و بارد باشد ۱۹۳۷
- ۱۹۳۸ علاج کلی امراض کلیہ
- ۱۹۳۸ علاج امراض گرده از سوء مزاج حار
- ۱۹۳۸ اقوال حکما
- ۱۹۴۰ علاج امراض گرده از سوء مزاج بارد
- ۱۹۴۰ اقوال اطبا
- ۱۹۴۱ ہزال کلیہ
- ۱۹۴۱ اقوال حذاق
- ۱۹۴۲ ضعف کلیہ
- طریق تشخیص این مرض و اسباب آن ۱۹۴۲
- ۱۹۴۴ اقوال مہرہ
- ۱۹۴۶ ریح الکلیہ
- ۱۹۴۷ اقوال حکما
- ۱۹۴۷ وجع کلیہ
- ۱۹۴۸ اقوال اطبا
- ۱۹۴۹ سدد کلیہ
- ۱۹۴۹ ورم کلیہ
- طریق تشخیص اورام مذکورہ ۱۹۵۰
- ۱۹۵۱ علاج کلی اورام گرده
- [ہشت دستور در تعدیل قوام مزاج و اصلاح ورم کلیہ] ۱۹۵۱
- ۱۹۵۲ علاج ورم حار گرده
- ۱۹۵۳ اقوال حذاق
- ۱۹۵۷ علاج ورم بلغمی گرده
- ۱۹۵۷ اقوال اکابر
- ۱۹۵۸ علاج ورم صلب گرده
- ۱۹۵۸ اقوال مہرین
- [اشتراک اصول معالجہ صلابت کبد و صلابت کلیہ] ۱۹۵۸
- ۱۹۵۹ [حکایت]
- ۱۹۶۰ دیبلہ کلیہ و خراج آن
- ۱۹۶۰ [اگر ورم کلیہ بہ ریم گراید]

۲۰۳۸	علاج عسر البول از ورم مثانه
۲۰۳۸	علاج عسر البول از انجماد خون و ریم
۲۰۳۹	علاج عسر البول از ریاح غلیظ
۲۰۳۹	علاج عسر البول از ضربه یا سقطه
۲۰۴۰	علاج عسر البول از حبس بول قصدا
۲۰۴۰	علاج عسر البول از رطوبت لزج یا ریم
۲۰۴۰	علاج عسر البول از رویدن گوشت یا ثولول یا التحام قرچه
۲۰۴۱	
۲۰۴۲	معنی قاناطیر
۲۰۴۲	علاج عسر البول از ورم حار
۲۰۴۳	[حکایت]
۲۰۴۳	علاج عسر البول از استرخا یا تشنج عضله مثانه
۲۰۴۳	علاج عسر البول از خلع مثانه و حصات آن
۲۰۴۳	علاج عسر البول از بول حاد مؤلم
۲۰۴۳	ذکر ادویه مفرده و مرکبه یونانیه که نافع عسر البول و مدر است
۲۰۴۴	
۲۰۴۴	ذکر ادویه مفرده مرکبه هندیه که بول بسته را بگشاید
۲۰۴۷	
۲۰۴۸	تقطیر البول
۲۰۵۰	اقوال مهره
۲۰۵۴	سبب البول
۲۰۵۵	ذکر ادویه مفرده و مرکبه یونانیه و هندیه نافع سلس البول
۲۰۵۵	
۲۰۵۶	اقوال مجربین
۲۰۵۸	بول فی القراش
۲۰۵۸	اقوال اطبا
۲۰۶۰	کثرت البول
۲۰۶۱	قلت البول
۲۰۶۱	بول الدم
۲۰۶۳	ذکر ادویه مفرده و مرکبه که بول الدم را نافع است
۲۰۶۶	اقوال حذاق
۲۰۶۸	[حکایت]
۲۰۶۹	ابوال غریبه

[علاج مشترک سنگ کلیه و مثانه] ۲۰۰۵

امراض مثانه ۲۰۰۷

۲۰۰۷	ذکر اشیای مسخن مثانه
۲۰۰۷	ذکر چیزهای میرد مثانه
۲۰۰۷	حصات مثانه و رمل آن
۲۰۰۸	[سنگ کوچک و بزرگ و غیر ثابت]
۲۰۰۹	بیان ادویه مفرده که سنگ مثانه را بشکنند
۲۰۱۰	ذکر ادویه مرکبه که مفتت حصات مثانه است
۲۰۱۲	اقوال حذاق
۲۰۱۵	[حکایت]
۲۰۱۶	اورام مثانه و دیبله آن
۲۰۱۷	طریق تشخیص این اقسام ورم
۲۰۱۷	علاج ورم حار مثانه
۲۰۱۸	اقوال مهره
۲۰۲۰	علاج ورم بلغمی مثانه
۲۰۲۰	علاج ورم صلب مثانه
۲۰۲۲	اقوال اطبا
۲۰۲۲	قروح مثانه
۲۰۲۳	اقوال حکما
۲۰۲۵	جرب مثانه
۲۰۲۶	جمود دم در مثانه
۲۰۲۸	خلع مثانه و استرخای آن
۲۰۲۹	وجع مثانه
۲۰۳۰	ریح المثانه
۲۰۳۱	ضعف مثانه
۲۰۳۱	حرقه البول
۲۰۳۱	ذکر بعض ادویه مفرده و مرکب که به حرقه البول نافع است
۲۰۳۱	
۲۰۳۳	اقوال حذاق
۲۰۳۴	عسر البول و احتباس آن
۲۰۳۶	علاج عسر بول از برودت مثانه
۲۰۳۸	علاج عسر البول از حرارت مثانه
۲۰۳۸	[حکایت]